Stručni rad:
UDK:371.3:373.5(410)
DOI:10.7251/ZND2601067M

KARAKTERISTIKE SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA U VELIKOJ BRITANIJI

***Mr.sc Zakira Mulaomerović*[11]**
Nastavnik engleskog jezika i književnosti
JU"Četvrta osnovna škola", Sarajevo

Apstrakt: *Britanski obrazovni sistem međunarodno je poznat po svojoj akademskoj strogosti, strukturiranom pristupu i dugogodišnjoj tradiciji. Široko ga poštuju sveučilišta i poslodavci diljem svijeta, a njegove kvalifikacije priznaju se globalno. Kao rezultat toga, mnoge međunarodne škole usvojile su ovaj model kako bi studentima ponudile dosljedno, visokokvalitetno obrazovanje koje otvara vrata vrhunskim sveučilištima i mogućnostima karijere. U međunarodnim školama ovaj se sistem sprovodi s globalne perspektive, osiguravajući da učenici i studenti imaju koristi od strukture i izvrsnosti britanskog modela, a istovremeno se uključuju u međunarodno i multikulturalno okruženje za učenje. Upravo i cilj ovog rada jeste da ukažemo na specifičnosti srednjoškolskog obrazovanja u Velikoj Britaniji, prije svega njegovu strukturu i obilježja koje ga čine prepoznatljivim u svijetu.*

Ključne riječi: *Velika Britanija, srednjoškolski sistem, obrazovanje, PISA.*

Struktura obrazovnog sistema u Velikoj Britaniji

Obrazovni sistem u Velikoj Britaniji je složen i kategorisan u nekoliko nivoa. Svaki nivo ili razina ima svoje specifičnosti (Macanović, Maran, 2025). Britanski obrazovni sistem može se podijeliti na tri osnovne razine:

- školsko obrazovanje (school education) - dob 5-11 i 11-16 godina
- više obrazovanje (further education) - dob 16+ godina
- visoko obrazovanje (higher education) - dob 18+ godina

[11] kiramulaomerovic@gmail.com

Školovanje u Britaniji započinje u petoj godini, a pojam školsko obrazovanje odnosi se na dvije faze toga školovanja: osnovno školovanje koje traje od pete do jedanaeste godine života, i srednje obrazovanje koje traje od jedanaeste do šesnaeste godine. Pojam više obrazovanje (further education) odnosi se na područje obrazovanja koje ne pripada sveučilištima, i kojem mladi ljudi mogu pristupiti nakon svoje šesnaeste godine, dakle kad su stekli GCSE ili Scottish Standard Grade. Koledži višeg obrazovanja (colleges offurther education) nude dvije glavne studijske opcije: akademsku i strukovnu. Ako je visoko obrazovanje temelj intelektualnog i istraživačkog razvoja svake zemlje, dometi koje ono postiže pokazuju stepen razvoja te zemlje. U Britaniji se mnogo raspravija o tome koja je svrha visokog obrazovanja u savremenom društvu, te se publiciraju brojne obrazovno-filozofske rasprave o toj temi. U tim se raspravama nastoji naglasiti osnovna dvojaka svrha visokog obrazovanja: razviti kod odraslih pojedinaca u potpunosti njihove sposobnosti i talente na njihovu ličnu korist i korist društva kao cjeline. Kad se britansko visoko obrazovanje promatra u međunarodnom kontekstu, onda se mogu izdvojiti neke karakteristike toga sistema koje su,tipično britanske, i za koje se može reći da oslikavaju osobit britanski pristup učenju i poučavanju, koji se može prepoznati kao *"britanski stil"* (Kovačević, 1997: 92-96).

Modeli srednjoškolskog obrazovanja u Velikoj Britaniji

Velika Britanija omiljen je izbor svih koji cijene tradiciju i kvalitetu u obrazovanju i vjeruju da je investicija u izvrsnu akademsku obuku, upotpunjenu različitim izvannastavnim aktivnostima, u sigurnom okruženju i uz jasno definisanu disciplinu, preduvjet za postizanje izvanrednih rezultata i uspjeha. Dvije najvažnije faze obrazovanja u srednjim školama u Engleskoj su tzv. V. forma ili GCSE i VI. forma ili AS i A-levels.

GCSE (General Certificate of Secondary Education): 14 - 16 godina

Radi se o prve dvije godine srednjoškolskog obrazovanja te učenici biraju 5 do 10 predmeta koje će učiti. Na kraju druge godine pišu završne ispite i dobivaju srednjoškolsku diplomu GCSE. U ovoj fazi učenici mogu završiti ili nastaviti školovanje.

AS i A – levels: 16-18 godina

U posljednje dvije godine srednjoškolskog obrazovanja učenici u Velikoj Britaniji rade po specijaliziranim programima predmeta koji se zovu A i AS levels. Tokom dvije godine učenici biraju i pohađaju nastavu te pišu završne ispite iz 3 ili 4

predmeta ovisno o interesima i području u kojem žele nastaviti svoje školovanje na sveučilištu (https://www.integraledu.hr/srednja-skola-u-inozemstvu/skolovanje-u-velika-britanija).

Veliki broj međunarodnih učenika bira Veliku Britaniju upravo zbog obrazovnog sistema A Levels. Sve više škola širom svijeta nudi Cambridge International A Levels – nacionalnu britansku srednjoškolsku kvalifikaciju priznatu na globalnom nivou. Ova dvogodišnja akademska priprema omogućava učenicima da se fokusiraju na tri do četiri izabrana predmeta, čime stiču dublje i specijalizirano znanje iz područja koje ih zanimaju.

Alternativa A Levels programu je Međunarodna matura (IB Diploma), namijenjena učenicima uzrasta od 16 do 19 godina. IB program postoji više od 50 godina i danas se provodi u više od 5.700 škola u 160 zemalja, uključujući i Ujedinjeno Kraljevstvo. Nastavni plan obuhvaća šest područja, a učenici biraju po jedan predmet iz svake, tri na višem i tri na standardnom nivou. Pored akademskih predmeta, IB uključuje i komponente kao što su Teorija znanja (TOK), Kreativnost, aktivnost i služenje zajednici (CAS) i Prošireni esej (Extended Essay).

IB pristup pruža široku osnovu za razvoj kritičkog mišljenja, istraživačkih sposobnosti i globalne svijesti. Istraživanja pokazuju da osobe završenog IB programa često ostvaruju bolje rezultate na prestižnim fakultetima od svojih vršnjaka iz A Levels sustava. Ipak, IB je zahtjevniji i može biti izazovniji za učenike koji preferiraju fokusiran, ispitno orijentiran pristup.

Britanska je Vlada nedavno usvojila novi obrazovni okvir pod nazivom Advanced British Standard (ABS) kao zamjenu za A Levels. Cilj reforme je modernizacija obrazovanja poslije 16. godine života. Učenici će nastaviti učiti engleski i matematiku do 18. godine, dok će po novom sistemu imati pet predmeta iz osnovnih i dopunskih područja.

Oba sistema imaju svoje prednosti i prilagođeni su različitim profilima učenika. A Levels najbolje odgovara onima koji već znaju što žele studirati i žele se specijalizirati u određenim područjima. IB, s druge strane, pogodniji je za učenike sa širokim interesima, koji cijene interdisciplinarni pristup i kontinuiranu procjenu znanja.

U idealnom slučaju, oba sustava treba da koegzistiraju - A Levels pruža dubinu i specijalizaciju, dok IB razvija širinu i kritičko mišljenje.

Novi ABS sistem još je u fazi razvoja. Rizik prevelikog oslanjanja na jednu novu strukturu mogao bi smanjiti mogućnost izbora, što bi oslabilo ono po čemu je britansko obrazovanje oduvijek bilo posebno - raznolikost, fleksibilnost i kvaliteta (https://www.integraledu.hr/news/velika-britanija-i-zlatni-standard-u-obrazovanju-kako-se-tradicija-mijenja).

Velika Britanija ima odličan srednjoškolski obrazovni sistem – britanski, koji ima za cilj da đake pripremi za upis na britanske fakultete. Đaci se u zavisnosti od uzrasta (min. starosna granica za GCSE je 14, a za A-level 16 godina starosti), zrelosti i nivoa znanja jezika opredeljuju ili za GCSE ili A-level program. U pitanju su najprestižnije internatske srednje škole koje od prvog dana spremaju decu za upis na pre svega britanske fakultete, ali i druge po izboru pojedinca. Postoje škole koje nude stipendije (merit based, odnosno stipendije po zasluzi) u najčešće u iznosu od 5-30% na cenu školarine, dok se za većinu škola plaća puna školarina. Stipendije su akademske (iz određenih oblasti), sportske, muzičke ili umetničke. Moguće je dobiti dodatno umanjenje na osnovu primanja roditelja, u vidu finansijske pomoći (ne nude je sve škole). Oni đaci koji nisu sigurni da li žele da studiraju u Velikoj Britaniji po završetku studija, češće se opredeljuju za International Baccalaureate Program (IB program). Važno je znati da mali broj škola nudi IB program, jer su upravo specijalisti za britanski a ne međunarodni obrazovni sistem. U manjem broju škola se može pohađati i američki sistem obrazovanja. Britanske škole nude i pripremne, tzv. Foundation programe, kojima se garantuje upis na željene fakultete u Velikoj Britaniji (https://prestigeeducation.rs/skolovanje-u-velikoj-britaniji/).

Tradicionalna školska godina u Ujedinjenom Kraljevstvu traje od rujna do srpnja (od kolovoza do lipnja u Škotskoj) s nekoliko odmora, iako lokalne vlasti uglavnom određuju tačan školski kalendar svake godine. Državne škole obično imaju tri tromjesečja, s jednosedmičnim odmorima otprilike u sredini svakog, u listopadu, veljači i svibnju. Tu su i božićni, uskrsni i ljetni praznici, a učenici imaju sve državne praznike besplatno. Neovisne škole imaju veću fleksibilnost sa svojim kalendarom. Većina srednjih škola počinje između 8:00 i 9:00, a završava između 15:00 i 16:00, s ručkom oko 12:00 ili 13:00. Škole obično osiguravaju podnevni obrok uz dodatnu naknadu, ali učenici mogu donijeti i vlastiti ručak zapakirani u kutiju. (https://www.expatica.com/uk/education/children-education/secondary-school-uk-2172914/).

Prema PISA izvješću (2009.), utvrđeno je kako Velika Britanija omogućuje svim svojim školama visok stupanj autonomije i to na području kreiranja kurikuluma te

ocjenjivanja učenika. Također, ovo je primjer države koja svojim građanima nastoji ponuditi visok nivo obrazovanja, a to postiže tako što njeguje sva tri spomenuta pluralizma, školski, pedagoški i politički, na primjeren način, pritom uvažavajući svačije potrebe. Roditelji imaju ključnu ulogu u odabiru primjerene škole za svoje dijete te su dobili i veće ovlasti da to i učine. Posebno se to ogleda u Engleskoj gdje je procijenjeno kako roditelji imaju jako visok stupanj obrazovanja (OECD, 2012.) te da isto žele i za svoju djecu. U skladu s time, to su i roditelji većih imovinskih primanja koji su visoko motivisani, koji se uključuju u školske aktivnosti svoje djece te imaju jako veliki utjecaj na postignuća svoje djece, a od škole koju oni odaberu, očekuju mnogo. Poglavito se to odnosi na činjenicu da žele od učitelja da učenicima pruže potrebita znanja za upis na prestižna sveučilišta i na ostvarivanje zavidnih rezultata na istima. To su procijenili kao vrlo važnu zadaću svake škole, a najviše očekuju od privatnih škola koja je njihov najčešći odabir. Upravo ih ovo razlikuje od manje imućnih roditelja koji zbog financijske situacije, ne mogu svoju djecu upisati u privatne škole već ih šalju u one državne. Engleska ima daleko više javnih škola (94%) od privatnih škola koje pohađa oko 6% učenika (Vrcelj, 2000).

Za razliku od državnih škola, privatne škole mogu eksperimentirati s nastavnim planom i programom. Ali to ne znači da su prepuštene same sebi. Kvalitet programa kontroliraju posebne organizacije: Ofsted i Independent Schools Inspectorate. Obično privatne škole nastoje učiniti učenje primijenjenijim. Svake godine u raspored se dodaje više projekata, praktičnih tečajeva i kreativnih aktivnosti. Mnoge škole također posvećuju vrijeme psihološkom stanju i zdravlju učenika. Na primjer, King's College School uključio je satove empatije u nastavni plan i program. Tamo se učenici uče kako se nositi s anksioznošću, pravilno odmarati i razvijati svijest kako bi smanjili negativan utjecaj svoje okoline (https://www.unipage.net/en/secondary_education_uk).

U Engleskoj postoji nekoliko vrsta škola koje nude obrazovanje u okviru britanskog obrazovnog sistema. Ove se institucije razlikuju po upravljanju, financiranju i obrazovnom pristupu, ali sve održavaju visoke standarde i slijede nacionalne smjernice.

- Državne škole: To su javno financirane škole koje pružaju besplatno obrazovanje svoj djeci. Slijede nacionalni kurikulum i pod nadzorom su lokalnih obrazovnih vlasti.
- Gimnazije: Selektivne državne škole koje upisuju učenike na temelju akademskog uspjeha, obično putem ispita 11+. Poznate po svojim

snažnim akademskim rezultatima, vrlo su konkurentne i cijenjene od strane obitelji koje traže akademsku izvrsnost.

- Neovisne škole: Često nazivane privatnim školama, ove se institucije financiraju školarinama. Uživaju veću autonomiju u pogledu kurikuluma i poslovanja. Mnoge nude manje razrede, poboljšane izvannastavne aktivnosti i internate.
- Akademije i besplatne škole: Ove škole financira vlada, ali djeluju neovisno o lokalnim vijećima. Imaju veću fleksibilnost u pogledu dizajna kurikuluma i upravljanja školom, često s određenim obrazovnim fokusom ili etosom.
- Međunarodne škole: Ove škole slijede britanski obrazovni sustav izvan Ujedinjenog Kraljevstva i posebno su popularne među iseljenicima i višejezičnim obiteljima, nudeći britanski kurikulum s istinski međunarodnim pogledom. Učenici imaju koristi od dvojezičnog učenja, multikulturalnog okruženja i pripreme za sveučilišta u Ujedinjenom Kraljevstvu i šire (https://www.bsvalencia.com/blog/characteristics-of-the-british-education-system/).

Prednosti i nedostaci srednjoškolskog obrazovanja u Velikoj Britaniji

Nesumnjive prednosti engleske srednje škole, uz snažno osnovno znanje, uključuju činjenicu da se djeca uče radu s informacijama (pretraživanje, analiza, sistematizacija) i pravilima ponašanja u društvu, uče se govorništvu i ukusu za umjetnost. Britanske škole posebnu pozornost posvećuju sportu (popularne vrste - tenis, kriket, golf, jahanje, nogomet), koji je i alat za razvoj tjelesnih sposobnosti, sredstvo za promicanje zdravlja i metoda socijalizacije.

Postignuća zemlje u području inkluzivnog obrazovanja su velika: danas, za djecu s posebnim potrebama, srednje škole imaju i potrebnu tehničku opremu i posebno obučeno nastavno osoblje.

Kada su u pitanju nedostaci oni obično uključuju rigidnost discipline i kontrole, ponekad pretjerano visoke zahtjeve, prisutnost specifičnih skupova kazni/nagrada za svaku obrazovnu ustanovu i jedinstvene karakteristike poučavanja. Asketizam se prakticira u svakodnevnom životu, izostanak s nastave nije opravdan lakšim tegobama (https://cisedu.com/en-uz/world-of-cis/articles-education/secondary-education-uk/).

Zaključak:

Britanski obrazovni sistem je usmjeren ka društvu znanja i svoj koncept obrazovanja temelji na raznovrsnim socijalnim vještinama i znanjima koje današnje moderno društvo potražuje, Vještine koje su učenicima danas potrebne sve su složenije u našem brzo mijenjajućem svijetu. Kao nastavnici i edukatori, moramo prepoznati potrebe naših učenika i stvoriti im prilike da preuzmu vodstvo, razviju vještine rješavanja problema i inoviraju. Poticanje učenika da traže nove prilike, uče iz svojih pogrešaka i samostalno ih ispravljaju ključno je. To je ono što moderno obrazovanje zahtijeva. Okruženje za učenje igra značajnu ulogu u obrazovanju. Prostor u kojem učenici uče može izravno utjecati na njihov uspjeh i cjelokupno iskustvo. Iskustva učenja koja stvaramo unutar tih prostora ono su što zaista čini razliku. Iskorištavanjem kreativnosti, strasti i modernih nastavnih resursa možemo osmisliti obogaćujuća iskustva učenja prilagođena potrebama naših učenika - gdje oni postaju aktivni sudionici, a ne pasivni učenici. Uloga učitelja je opremiti buduće generacije alatima koji su im potrebni za postizanje njihovih ciljeva, poticanje kritičkog mišljenja, snažne radne etike i ljubavi prema cjeloživotnom učenju. Kao edukatori, moramo biti potpuno svjesni svijeta u kojem živimo i važnosti stvaranja smislenih iskustava za naše učenike. Ako to postignemo, naš će rad biti vrijedan truda. Kao što je talijanski pjesnik Arturo Graf jednom rekao: „*Izvrstan učitelj je onaj koji, podučavajući malo, potiče veliku želju za učenjem kod svojih učenika.“*

Literatura:

1. Features of secondary education in the UK. Na sajtu: https://cisedu.com/en-uz/world-of-cis/articles-education/secondary-education-uk/. Očitano: 12.11.2025.
2. Macanović, N., Maran. M. (2025). Savremeni obrazovni sistemi u svijetu: Banja Luka: Centar modernih znanja.
3. OECD (2012). Public and Private schools: How management and funding relate to their socio-economic profile. PISA. Pristupljeno: Na sajtu: http://www.oecd.org/pisa/50110750.pdf. Očitano: 12.11.2025.
4. Secondary education and schools in the UKNa sajtu: https://www.unipage.net/en/secondary_education_uk. Očitano: 03.11.2025.

5. Secondary schools in the UK. Na sajtu: https://www.expatica.com/uk/education/children-education/secondary-school-uk-2172914/. Očitano: 10.11.2025.
6. Types of schools in England. Na sajtu: https://www.bsvalencia.com/blog/characteristics-of-the-british-education-system/. Očitano: 01.11.20205.
7. Velika Britanija i zlatni standard u obrazovanju - kako se tradicija mijenja. Na sajtu: https://www.integraledu.hr/news/velika-britanija-i-zlatni-standard-u-obrazovanju-kako-se-tradicija-mijenja. Očitano: 20.11.20205.
8. Velika Britanija. Na sajtu: https://www.integraledu.hr/srednja-skola-u-inozemstvu/skolovanje-u-velika-britanija. Očitano: 13.11.2025.
9. Vodič za školovanje u Velikoj Britaniji. Na sajtu: https://prestigeeducation.rs/skolovanje-u-velikoj-britaniji/. Očitano: 09.11.2025.
10. Vrcelj, S. (2000). *Školska pedagogija*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.

CHARACTERISTICS OF SECONDARY EDUCATION IN GREAT BRITAIN

Zakira Mulaomerović, MSc
Teacher of English language and literature
JU"Fourth Elementary School", Sarajevo

Abstract: *The British education system is internationally known for its academic rigor, structured approach and long-standing tradition. He is widely respected by universities and employers around the world, and his qualifications are recognized globally. As a result, many international schools have adopted this model to offer students a consistent, high-quality education that opens doors to top universities and career opportunities. In international schools, this system is implemented from a global perspective, ensuring that pupils and students benefit from the structure and excellence of the British model, while at the same time engaging in an international and multicultural learning environment. The aim of this work is to point out the specifics of secondary education in Great Britain, first of all its structure and characteristics that make it recognizable in the world.*

Keywords: *Great Britain, secondary school system, education, PISA.*